OBSERVAȚII ASUPRA SUBORDONATEI CONCESIVE

ANAMARIA PREDA
Universitatea din Craiova

1. Component facultativ al unui enunț, circumstanțialul concesiv are ca realizare prototipică subordonata concesivă introdusă prin *deși, chiar dacă* sau *cu toate că.* Raportul concesiv constă în contrazicerea sau anularea unei condiționări normale între două procese, altfel spus, în paradoxala excludere sau ignorare a unei condiționări: ***Deși a fost bine pregătit,*** *a pierdut examenul.* Semantic deci, circumstanțialul concesiv exprimă obstacolul care n-ar permite, în mod normal, realizarea acțiunii sau existența însușirii exprimate de termenul regent: *Conduce mașina,* ***deși n-are permis****.*, *N-a fost bucuros,* ***cu toate că și-a învins adversarul****.* Semnificația concesivă a subordonatei este uneori concentrată în regentă de corelative adverbiale: *Chiar dacă n-a învățat,* ***tot*****(*****ușor*****) / *****cu toate acestea*** *a promovat examenul.* Corelativele au și funcție metadiscursivă, anticipând sau reluând conținutul subordonatei concesive și asigurând astfel coeziunea enunțului. Raportul normal de condiționare între cele două procese poate fi exprimat fie prin coordonare adversativă: *A fost bine pregătit, dar a pierdut examenul.* sau conclusivă: *A fost bine pregătit, deci n-a pierdut examenul*., fie prin subordonare condițională: *Dacă n-a fost bine pregătit, a pierdut examenul.*

2. Principala realizare din clasa de substituție a circumstanțialului concesiv o reprezintă propoziția subordonată, îndeosebi cea conjuncțională.

2.1. Dintre elementele de relație, conjuncția *deși* și locuțiunile conjuncționale *chiar dacă, cu toate că, chit că, indiferent dacă* (*de*) … *sau* (*ori*)*, indiferent că … sau* (*ori*) sunt specializate pentru introducerea subordonatelor concesive conjuncționale: *Zâmbește,* ***deși / cu toate că / chiar dacă / chit că a fost învins****.; **Indiferent dacă / de / că ne place ori nu**, trebuie să acceptăm soluția voastră.*

Secvențe identice cu unele locuțiuni conjuncționale considerate specializate pentru introducerea subordonatelor concesive în gramatici de tip tradițional (de exemplu, *GA* II: 326) pot apărea fie prin dislocarea adverbelor respective, fie datorită intenției de reliefare a unui sens cumulativ (cazul semiadverbelor *nici, și*). În asemenea situații, aceste secvențe nelocuționale nu marchează subordonate concesive: ***măcar că***: *Bine măcar că* (*=Măcar e bine că*) *nu ne cheamă azi la muncă!, Știai măcar că* (*= Măcar știai că*) *există asemenea telefoane?*; ***măcar să***: *Dați-ne voie măcar să* (*=Măcar dați-ne voie să*) *visăm frumos!*; ***nici dacă***: *Nu l-a interesat nici* (*=Nici nu l-a interesat*) *dacă vii.*; ***nici să***: *N-au avut curaj nici* (*Nici n-au avut curaj*) *să guste ce-au gătit.*; ***și să***: *Îi place și să chefuiască* (*=să și chefuiască*)*, nu doar să muncească.*; ***fie că*** *…,* ***fie că*** *…*: *A dat impresia fie că* (*=că fie*) *nu știe ce se întâmplă, fie că* (*= fie*) *nu-l interesează.* ș.a.

Conectorii conjuncționali nespecifici concesivei sunt *de, că, dacă, să, fără să, când, cum*: *Nu-i dă explicații,* ***când ar fi normal*** *s-o facă.,* ***Că-i convine sau nu, / De-i convine sau***

BDD-V1668 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:43 UTC)

***nu**, / **Dacă-i convine sau nu**, tot va veni., **Să-i dea şi luna de pe cer**, nu va accepta., **Fără să fie invitat**, tot a venit., **Cum s-ar purta de-aici încolo**, tot nu-l vor scuza.*

2.2. Subordonatele concesive relative sunt introduse prin conectorii adverbiali *cât (de), oricât (de), oricum, oricând, ori(şi)unde, oriîncotro,* pronominali şi adjectivali pronominali *oricine, oricare, orice, oricât*: ***Cât / Oricât / Orişicât de greu / Oricum i-a fost**, n-a renunţat., **De oriunde ar veni propunerea**, tot nu ţine seama de ea.*; ***Oricine / Oricare / Oricare persoană ar fi**, datoriile către stat trebuie plătite.*

3. În româna actuală, o realizare frecventă a circumstanţialului concesiv este prin GAdv cu centru adverbul *indiferent* şi:

- GPrep cu prepoziţia *de*: ***Indiferent de starea vremii**, voi pleca în excursie.*; ***Indiferent de rezultat**, se va califica!*
- subordonată conjuncţională introdusă prin *dacă, de* sau *că*: ***Indiferent dacă / de / că acceptă sau nu**, îl vom propune director.*
- subordonată relativă introdusă prin pronume şi adjective pronominale relative sau prin adverbe relative: ***Indiferent cine / care / ce candidat va ieşi învingător**, starea României nu se va schimba prea repede.*; ***Indiferent cum va răspunde**, soarta lui e aceeaşi.*

1.3.1. Autoarele *GALR* admit că „utilizarea grupării *indiferent dacă / de / că* în structuri concesive reprezintă o fază de tranziţie spre statutul de locuţiune conjuncţională” (*op.cit.* 595). Se afirmă că adverbul *indiferent* „poate apărea şi în context cu relativele *cine, care, ce*” (*ibidem,* 600), dar se neglijează construcţia adverbului *indiferent* cu adverbe relative.

3.2. Autorii *GBLR* admit că una dintre realizările concesivului este GAdv cu centru adverbul *indiferent* „urmat de un complement prepoziţional” (*op. cit.* 580) cu centru-prepoziţia *de* şi un nominal: ***Indiferent de rezultat**, vor continua căutarea.* sau de o subordonată conjuncţională, respectiv o subordonată relativă: *Microîntreprinderile vor fi obligate să plătească un impozit **indiferent dacă au sau nu angajaţi**.*, ***Indiferent cine este**, nu va fi privilegiat.* Dintre exemple, lipsesc cele cu subordonate relative introduse prin adverbe relative, precedate de adverbul *indiferent.*

3.3. Analiza unui număr mare de enunţuri cu asemenea realizări ale circumstanţialului concesiv m-a condus la observaţiile pe care le prezint în cele ce urmează.

3.3.1. Nici în *GALR*, nici în *GBLR*, nu se menţionează faptul că adverbul *indiferent* poate apărea şi cu adverbe relative în poziţia de conector al subordonatei concesive: *Indiferent unde s-ar afla, nu-i uită pe ai săi., Te vom aştepta, indiferent când vei ajunge. / indiferent cât de obosiţi vom fi., Suntem egali, indiferent cum ne facem cruce., Voi cumpăra biletul, indiferent cât costă.* Impresia că subordonatele din enunţurile de mai sus sunt circumstanţiale de loc, de timp, de mod şi cantitativ poate fi dată de acceptabilitatea aceloraşi enunţuri, obţinute prin suprimarea adverbului *indiferent* sau, în unele cazuri, de contragerea subordonatelor respective în adverbele *acolo, atunci, atât, aşa*: *Unde s-ar afla, nu-i uită pe ai săi. / Acolo nu-i uită pe ai săi.*; *Te vom aştepta, când vei ajunge. / Atunci te vom aştepta.* Enunţurile obţinute prin eliminarea lui *indiferent* sunt corecte din punct de vedere gramatical, dar diferite semantic de primele. Echivalente semantic cu subordonatele din primele enunţuri sunt cele în care construcţia formată din *indiferent* + adverb relativ e înlocuită cu un adverb nehotărât

BDD-V1668 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:43 UTC)

compus cu *ori-*: *Oriunde s-ar afla, nu-i uită pe ai săi., Te vom aștepta, oricând vei ajunge. / oricât de obosiți vom fi., Suntem egali, oricum ne facem cruce., Voi cumpăra biletul, oricât costă.* Aceeași construcție acceptă înlocuirea și cu alte elemente de relație care introduc concesive: *Chiar dacă s-ar afla în altă parte, nu-i uită pe ai săi., Te vom aștepta, și de vei ajunge târziu., Te vom aștepta, chit că vom fi obosiți., Suntem egali, măcar că ne facem cruce în moduri diferite.* Semnificația concesivă e confirmată fie de contragerea subordonatei respective în circumstanțial concesiv realizat prin *indiferent* + GPrep cu *de* + nominal: *Indiferent de locul unde se află, nu-i uită pe ai săi., Te vom aștepta, indiferent de ora când vei ajunge / indiferent de starea de oboseală., Suntem egali, indiferent de modul cum ne facem cruce., Voi cumpăra biletul, indiferent de preț.,* fie de dublarea acesteia printr-o locuțiune adverbială specifică: *Indiferent unde s-ar afla, totuși / cu toate acestea nu-i uită pe ai săi.*

Există enunțuri în care construcția *indiferent* + adverb relativ apare în varianta redundantă: *indiferent de* + adverb relativ, probabil din reflexul de a utiliza locuțiunea prepozițională cu sens concesiv chiar atunci când *indiferent* ar putea preceda singur adverbul relativ: ***Indiferent de unde*** *alegi să-ți petreci sărbătorile de Paști, vei avea cu siguranță o mini-vacanță frumoasă.* (ghiduri-turistice.info); *Pentru că PLDM,* ***indiferent de când*** *vor avea loc următoarele alegeri parlamentare, va avea șanse foarte mici să mai treacă pragul electoral.* (independent.md); *Intrăm cu prima echipă* ***indiferent de cum*** *arată adversarul!* (gsp.ro).

3.3.2. Structurile formate din adverbul *indiferent* și pronume sau adjective pronominale relative (precedate sau nu de prepoziții) sunt echivalente cu pronume, respectiv adjective pronominale nehotărâte compuse cu *ori-*, conectori concesivi: ***Indiferent cu cine*** *vine, e binevenit.* = ***Cu oricine*** *vine, e binevenit.*, ***Indiferent care*** *este opțiunea, trebuie să voteze.* = ***Oricare*** *este opțiunea …*; *Să fii calm,* ***indiferent ce*** *ți se întâmplă!* = *Să fii calm,* ***orice*** *ți se întâmplă!*; ***Indiferent ce rol*** *joacă, e o actriță formidabilă.* = ***Orice rol*** *joacă …* Structurile acestea acceptă substituția cu elemente de relație specifice concesivei: *Chit că vine cu X sau cu Y, e binevenit., Deși joacă rolul ăsta, e o actriță formidabilă.* Subordonatele respective acceptă contragerea într-un concesiv realizat prin *indiferent* + GPrep cu *de* + GN: ***Indiferent de însoțitorul lui****, e binevenit.*, ***Indiferent de opțiunea sa****, trebuie să voteze., Să fii calm,* ***indiferent de situație****!*, ***Indiferent de rol,*** *e o actriță formidabilă.*

Și pentru aceste structuri, se folosește o variantă redundantă: *indiferent de* + pronume / adjectiv pronominal relativ: *Rusia este gata să coopereze cu Statele Unite ale Americii* ***indiferent de cine*** *va fi noul președinte american.* (dcnews.ro); *Vom fi la dispoziția dumneavoastră pentru orice întrebări,* ***indiferent de care*** *ar fi etapa în care se află respectivul candidat.* (brick-hrc.ro); ***Indiferent de ce*** *se întâmplă, aleg Steaua.* (gandul.info); *Mai bine să spună că votul are greutate suficientă,* ***indiferent de câți*** *se vor mai prezenta.* (realitatea.net).

3.3.3. Structurile formate din adverbul *indiferent* și conjuncțiile *dacă, de* (ca echivalent al lui *dacă*) sau *că* pot fi considerate locuțiuni conjuncționale, întrucât au semnificația unor conectori conjuncționali concesivi: *Indiferent dacă au sau nu polițe de asigurare, sinistrații vor fi ajutați., Indiferent că e vorba de o firmă de stat sau privată, drepturile angajaților sunt aceleași.*

Prezența unor asemenea locuțiuni conjuncționale impune o structură simetrică și antitetică, cu doi termeni coordonați disjunctiv: *Indiferent dacă* ***vine sau nu****, ședința va avea loc., Indiferent că* ***vă place ori ba****, trebuie să luați parte., Indiferent că mergem* ***la munte sau***

BDD-V1668 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:43 UTC)

***la mare**, ne vom simți bine., Indiferent că va fi ales **unul sau altul**, lucrurile nu se vor putea schimba de pe o zi pe alta., Indiferent că vom cumpăra **de aici sau de acolo**, prețurile sunt mari.* În acest sens, enunțul din *GBLR*: *Indiferent dacă va accepta situația, nu va uita niciodată prin ce a trecut.* (*op.cit.,* 580) devine mai acceptabil prin adăugarea unui termen antitetic, legat disjunctiv: *Indiferent dacă va accepta **sau nu** situația, nu va uita niciodată prin ce a trecut.*

Concesivele introduse prin locuțiunile conjuncționale *indiferent dacă, indiferent de* (= *dacă*), *indiferent că* sunt echivalente cu:

- concesive cu același verb-predicat, legate disjunctiv și nemarcate cu conectori concesivi: ***Indiferent dacă vine sau nu**, ședința va avea loc.* = ***Vine sau nu** (**vine**), ședința va avea loc.*; ***Indiferent că vă place sau nu**, trebuie să luați parte.* = ***Vă place sau nu** (**vă place**), trebuie să luați parte.*;

- concesive cu același verb-predicat, juxtapuse și nemarcate cu conectori concesivi: ***Indiferent dacă vine sau nu**, ședința va avea loc.* = ***Vine, nu vine,** ședința va avea loc.*; ***Indiferent că vă place sau nu**, trebuie să luați parte.* = ***Vă place, nu vă place**, trebuie să luați parte.*;

- concesive cu același verb-predicat (redus adesea la negație în cea de-a doua subordonată), juxtapuse, marcate prin conectorii corelați (*fie*) *că …,* (*fie*) *că …*; *și dacă …, și dacă …*; *chiar dacă …, chiar dacă …*; *nici dacă …, nici dacă…*; *chit că …, chit că …* : ***Indiferent dacă / Indiferent de / Indiferent că vă place sau nu**, trebuie să luați parte.* = ***Și dacă vă place, și dacă nu vă place / Chiar dacă vă place, chiar dacă nu /** (**Fie**) **că vă place, (fie) că nu**, trebuie să luați parte.*;

- concesive cu același verb-predicat (cu formă afirmativă, respectiv negativă, sau exprimat în prima și redus frecvent la adverbul *nu* în cea de-a doua), prima subordonată marcată prin una din conjuncțiile *că, dacă* (*de*) și coordonată disjunctiv cu a doua: ***Că vine sau nu / De vine sau nu, / Dacă vine sau nu,** ședința va avea loc.*; ***Că vă place sau nu, / De vă place sau nu, / Dacă vă place sau nu**, trebuie să luați parte.*

4. Completez descrierea celor două tipuri de concesive juxtapuse din *GALR* (*op. cit.* II: 596) cu următoarele observații:

- Verbul-predicat din concesivă, la conjunctiv hortativ, persoana a 3-a singular, fără marca *să,* se repetă sau se reia prin alt verb la indicativ viitor în subordonata acesteia (care poate apărea și contrasă într-un pronume sau adverb nehotărât compus cu *ori-*): ***Zică** ce-**o zice** / ce-**o vrea** / **orice**, nu mă supăr.*; ***Vorbească** ce-**o vorbi** / ce-**o pofti** / **orice** / **oricum**, mi-e totuna.*; ***Meargă** unde-**o merge** / unde-**o vrea** / **oriunde**, tot se va întoarce.*; ***Ceară** ce-**o cere** / ce-**o vrea** / **orice**, tot nu-i dai.* etc. Același verb din concesivă poate fi determinat de un GN / GAdv format dintr-un semiadverb (*și, chiar, numai* ș.a.) și un nume / adverb: *Zică **și asta**, nu mă supăr!*; *Vorbească **numai prostii**, mi-e totuna.*; *Meargă **chiar acolo**, tot se va întoarce.*; *Ceară **chiar puțin**, tot nu-i dai.* etc. Concesiva și subordonata ei precedă frecvent regenta, în care apare facultativ adverbul corelativ *tot*: ***Spună ce-o spune**, face **tot** cum vrea el., **Mănânce ce-o pofti**, **tot** nu e mulțumit., **Facă ce-o dori, tot** ne deranjează., **Ducă-se unde-o vrea, tot** nu se va simți bine!, **Citească ce i-oi da, tot** nu va pricepe nimic.*

- Concesiva are dublă realizare, prin același verb cu formă afirmativă și negativă, la același mod și timp (frecvent, indicativ viitor popular sau prezent): ***O ploua, n-o ploua / Plouă, nu plouă**, mă duc., **O fi bine**, **n-o fi,** va accepta soluția ta., **Are, n-are timp**, e musai să meargă., **Știe, nu știe**, tot se va prezenta., **Vrei, nu vrei,** bea Grigore agheasmă!, **Poți, nu poți**, încerci!* Soluția „concesivă” se bazează pe semnificația de ansamblu a celor două

BDD-V1668 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:43 UTC)

subordonate coordonate, semnificație evidentă în contragere: *O ploua, n-o ploua, mă duc. = Oricum* (*va fi*) */ Indiferent de vreme, mă duc.*; *Mănânci, nu mănânci, te îngrași.= Oricum* (*faci*) */ Indiferent de regim, tot te îngrași.* O interpretare diferită de aceasta ține seama de raportul fiecărei subordonate cu regenta: *Mănânci, nu mănânci, te îngrași. = Dacă mănânci* (condițională), *te îngrași., Chiar dacă nu mănânci* (concesivă)*, te îngrași.*

5. Adaug trei tipare cu simetrie antitetică, cu câte două circumstanțiale concesive coordonate disjunctiv. Raportul dintre acestea și termenul regent sau raportul dintre cele două subordonate concesive se realizează prin juxtapunere.

5.1. Un tipar simetric şi antitetic cu două adjective, adverbe sau substantive antonime, coordonate disjunctiv, cu sau fără predicat exprimat: ***Fie bun, fie rău / Bun sau rău***, *trebuie să admitem rezultatul.,* ***Sau caldă, sau rece / Caldă sau rece****, o beau.*; ***Fie aşa, fie altfel / Aşa sau astfel****, acceptăm.,* ***Ori aici, ori acolo / Aici sau acolo,*** *tot rămânem cu voi.*; ***Fată sau băiat****, sănătoşi să fie!*

5.2. Un alt tipar simetric și antitetic cu două adjective, adverbe sau substantive antonime, dintre care al doilea este derivat cu prefixul negativ *ne-* (*scump, nescump*; *cum, necum*; *academician, neacademician*) și care sunt coordonate disjunctiv prin juxtapunere: ***Scump, nescump****, îl cumpăr.,* ***De unde, de neunde****, tot ne-ar suna.,* ***Cum, necum****, tot s-a întâmplat.,* ***Academician, neacademician,*** *ar trebui totuși să-şi exprime opțiunea.,* ***Profesor, neprofesor****, trebuia să ne explice asta.,* ***Copil, necopil****, tot a înțeles să tacă.,* ***Proprietar, neproprietar****, conform contractului, posesiunea și folosința sunt ale dumneavoastră.*

5.3. Un tipar des folosit, cu două subordonate coordonate disjunctiv prin juxtapunere, în simetrie antitetică, cu același conector și cu același verb la forma afirmativă, respectiv negativă (sau redus la *nu*). Precizez că voi utiliza verbul *a face* ca pro-verb și că doar primele două construcții din seria următoare sunt prezentate în *GALR* (*de unde are, de unde n-are, ...* și *fie că-și dă seama, fie că nu, ...*) (*op.cit.* II: 595). Mai precizez că variantele acestui tipar se datorează conectorilor: ***De*** *face,* ***de nu*** *face* / ***Fie că*** *face,* ***fie că nu*** *face /* ***Că*** *face,* ***că nu*** *face /* ***Chiar dacă*** *face,* ***chiar dacă nu*** *face /* ***Nici dacă*** *face,* ***nici dacă nu*** *face /* ***Chit că*** *face,* ***chit că nu*** *face ... .* Iată câteva exemple: ***De învață, de nu învață****, tot se descurcă.,* ***Fie că vine, fie că nu vine****, tot o să-i păstrăm un loc lângă noi.,* ***Că vrea, că nu,*** *tot o să semneze.*; ***Chiar dacă vine, chiar dacă nu****, noi tot o să plecăm.,* ***Că le place, că nu le place****, asta e situația!*

6. În *GALR* (p. 596-597) sunt admise următoarele trei tipare de concesive eliptice (primele două, și în *GBLR*: 581):

6.1. *deși* + GAdj / GAdv / GPrep / GN, cu operatorul predicativ omis, dar recuperabil: ***Deși √ bolnavă****, a continuat să meargă la serviciu.,* ***Deși √ plecată din țară de multă vreme****, tot n-a uitat obiceiurile locului.*; ***Deși √ anevoie****, pereții casei se uscau.*; ***Deși √ cu întârziere****, musafirul a sosit.*; ***Deși √ inginer****, avea suflet de artist.*

6.2. Operatorul de predicativitate *a fi* este omis din concesivă: ***Oricât de prost*** *√, tot înțelege puțin.*; ***Cât √ de riscantă****, trebuie s-o acceptăm.*; ***Oricât de organizat*** *√, sistemul e vulnerabil.* Adaug precizarea că, atunci când e exprimat, poate apărea fie după relativ (*oricât* ***ar fi*** *de bun*), fie după suportul semantic (*oricât de bun* ***ar fi***).

BDD-V1668 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:43 UTC)

6.3. În *GALR* se precizează că *oricum* apare în structuri eliptice, prin omiterea verbului *a fi* și prin preluarea semnificației unei propoziții. (*op.cit.*: 597). Completez această observație cu următoarele date! Când *oricum, oricând, oriunde* preiau conținutul unei secvențe de tipul *x* (*sau*) / (*și*) / (,) *non-x* sau al unor propoziții simetrice, antitetice, disjunctive sau nu, devin concesive eliptice și au rol coeziv: *Unii zic că va fi bine, alții, dimpotrivă.* ***Oricum*** √, *ne vom duce.*; *Nu știu dacă e scump sau ieftin.* ***Oricum*** √, *îl voi cumpăra.*; *Va veni mâine sau poimâine.* ***Oricând*** √, *va fi binevenit.*; *Nu știe încă dacă va merge la munte sau la mare.* ***Oriunde*** √, *se va simți bine.*; *L-a ajutat și dacă l-a solicitat și dacă nu.* ***Oricum*** √, *tot ar fi făcut-o.*

6.4. Adaug un al patrulea tipar de concesive eliptice. Verbul *a fi* copulativ sau auxiliar pasiv lipsește, iar un adjectiv participial (mai rar, propriu-zis), un substantiv sau un adverb apar precedate de unul sau două semiadverbe, în poziție tematizată. Să notăm că aceste semiadverbe sunt componente ale unor locuțiuni conjuncționale concesive (*chiar dacă / chiar de, nici dacă, și dacă, măcar că*): ***Chiar susținut / Nici susținut / Chiar şi susținut / Şi susținut / Nici măcar susținut*** *de ai săi, tot nu va câștiga.*; ***Chiar prost,*** *tot ar înțelege câte ceva*; ***Chiar şef****, tot n-ar lua o asemenea decizie.,* ***Nici preşedinte****, tot n-ar putea s-o grațieze.*; ***Chiar şi aşa****, tot nu s-ar potrivi.* Topica obișnuită a semiadverbelor e anterioară adjectivului, substantivului sau adverbului. Doar *chiar* poate apărea postpus: ***Susținut chiar*** *...,* ***Șef chiar*** *...,* ***Așa chiar*** *...* Aceste concesive eliptice apar frecvent în poziție inițială, puține, în poziție finală, cu izolare prozodică: *N-ar veni,* ***nici invitat / chiar şi invitat.****,* uneori, fără izolare: *Mi-e drag ca ochii mei din cap / Şi nu l-aş da* ***nici mort****.* (Coşbuc, *El Zorab*)*.*

În *GALR* (p. 598-599) și în *GBLR* (p.580), construcțiile de tipul *chiar* + participiu / adjectiv / adverb sunt interpretate ca reduceri ale unor „grupuri verbale cu operatorul *a fi* la gerunziu", în poziția unui circumstanțial concesiv.

Consider că această realizare e mai puțin frecventă comparativ cu cea prin subordonată conjuncțională, fapt acceptat în mod explicit (*GBLR*: 576, *GALR*: 592). Tot astfel, susțin că realizarea propozițională (*Chiar de-ar fi invitat / Nici să fie invitat / Nici de-ar fi președinte / Chiar și așa să fie / Și să fie invitat..., tot am avea ceva de comentat.*) e mai naturală decât cea prin construcție cu gerunziu (*Chiar invitat fiind / Nici invitat fiind / Nici președinte fiind ..., tot am avea ceva de comentat.*).

7. Celor trei tipuri de concesive eliptice descrise de autoarele *GALR* (p. 596-597) le adaug **concesivele reziduale**. Acestea sunt marcate prin oricare dintre conectorii specifici, predicatul neexprimat nu este o formă personală a verbului *a fi* – ca în cazurile menționate anterior –, iar pentru reconstituirea lui există câteva soluții (în exemplele următoare, notate între paranteze): *Acum aveam sentimentul că pot să determin,* ***chiar dacă*** (determinam / cuantificam / o făceam) ***numai într-o neglijabilă măsură****, lucrurile.*; *Se încăpățâna să vorbească fără încetare, cu sentimentul că astfel menține,* ***chiar dacă*** (*o făcea / o menținea / reușea*) ***artificial****, o legătură a cărei întrerupere refuza s-o accepte.*; *O să avem Cotroceniul,* ***indiferent cu cine*** (*vom vota, ne aliem*) ***din rândurile noastre****, dar o să-l avem.*; *Ar veni cu plăcere,* ***indiferent la ce echipă*** (*o să vină / va decide*).; *A reușit s-o sărute pe iubita lui Leonardo DiCaprio,* ***chiar dacă*** (*s-a întâmplat / a sărutat-o / a făcut-o*) ***numai într-o reclamă.***

8. Un alt tip, absent însă din descrierile circumstanțialului concesiv, ca, de altfel, și din inventarierea construcțiilor incidente, îl reprezintă **concesivele incidente**. Acestea întrerup un enunț, inserând un comentariu, o explicație a enunțătorului sau a altei persoane. Ele sunt izolate de regentă prin pauză intonațională, marcată grafic cu virgule, linii de pauză sau punct.

BDD-V1668 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:43 UTC)

Raportul concesiv este plasat la nivelul atitudinii vorbitorului, deci în planul modalizării. Seamănă, din acest punct de vedere, cu circumstanțialul de modalitate. Când este izolată grafic și intonațional, concesiva apare frecvent în poziție mediană: *Îmi dădeam seama că îi vorbeam despre o lume pe care – **chiar dacă timpul trecea repede** – nu avea cum să și-o imagineze.*; *Ideea că suntem unici, **fără să vrei**, ne dă mari satisfacții.*; *Observ – **fără să se cunoască** – amănunte semnificative.; Sistemul represiv, **oricât ai vrea să nu dai crezare**, e subiectiv, deci vulnerabil.*, mai rar, în poziție finală: *Nu înțelegeam cinstea acordată-mi. **Chiar dacă o meritam***.

Nu întotdeauna izolarea intonațională și grafică marchează, la concesiva respectivă, un alt plan enunțiativ. În multe cazuri, prin izolare, se subliniază obstacolul care nu anulează realizarea unui proces: *Sentimentul a fost acela că eu sunt, **în pofida succesului**, un outsider.; N-am uitat privirea și vocea sa însoțind o frază pentru care – **în pofida uimirii pe care mi-a produs-o** – i-am fost profund recunoscătoare.*

Concesiva incidentă se raportează discursiv, și nu sintactic, la enunț, iar mărcile concesive o leagă formal și aparent cu acesta, funcționând ca niște conectori pragmatici ai comunicării.

9. Concluzii:

- Realizarea propozițională a circumstanțialului concesiv este frecventă, variată și dispune de conectori și tipare specifice. Am prezentat aspecte mai puțin examinate ale concesivelor conjuncționale și relative, ale concesivelor juxtapuse, eliptice, reziduale și incidente. N-am avut în vedere tipurile semantice bine descrise ale concesivelor *propriu-zise* și *ipotetice*.

- Am completat tiparele de construcție descrise în literatura de specialitate cu unele aflate în uz, ca de exemplu *concesivele antitetice coordonate disjunctiv, concesivele reziduale* și *concesivele incidente.*

BIBLIOGRAFIE

Avram, Mioara, 1997, *Gramatica pentru toți*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Bucureşti, Humanitas.

Avram, Mioara, 2007, *Studii de sintaxă a limbii române,* Bucureşti, Editura Academiei Române.

Bidu-Vrănceanu, Angela, Călăraşu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaş, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, 2001, *Dicționar de ştiințe ale limbii*, ediția a II-a, Bucureşti, Editura Nemira.

Crașoveanu, D., 1986, „Propoziția circumstanțială concesivă”, *Limba și literatura română*, XV, nr. 3, p. 5-9.

Gramatica limbii române (*GA*), vol. al II-lea, ediția a II-a revăzută și adăugită. Tiraj nou, 1996, Bucureşti, Editura Academiei.

Gramatica limbii române (*GALR*), coord. Valeria Guțu Romalo, vol. I „Cuvântul”, vol. al II-lea „Enunțul”, 2008, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Gramatica de bază a limbii române (*GBLR*), coord. Gabriela Pană Dindelegan, 2010, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold.

Irimia, Dumitru, 1997, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom.

BDD-V1668 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:43 UTC)

Mârzea-Vasile, Carmen, 2007, „Adverbul chiar în limba română actuală" în Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Stadiul actual al cercetării,* Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 143-155.
Mârzea-Vasile, Carmen, 2012, *Eterogenitatea adverbului românesc: tipologie şi descriere*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
Pană Dindelegan, Gabriela, 2003, *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări*, Bucureşti, Editura Humanitas International.
Preda, Anamaria, 2015, *Sintaxa limbii române. Circumstanţialele*, Craiova, Editura Scrisul Românesc.

ON THE CONCESSIVE CLAUSE

(*Abstract*)

I have presented those aspects of the various types of concessive clauses that have not been closely examined previously. I have completed the patterns described by literature by adding several more that are in use at the moment, such as *the antithetical disjunctively-cooridinated concessive clauses*, *the residual concessive clauses,* and *the incidental concessive clauses.*

BDD-V1668 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:43 UTC)